

BORÇLAR HUKUKU GENEL HÜKÜMLER BÜTÜNLEME SINAVI
CEVAP ANAHTARI
(TEK NUMARALI ÖĞRENCİLER)

Olay

İstanbul'da arsası bulunan (A), müteahhit (M) ile bu arsa üzerinde, 2.500.000 TL karşılığında bir iş merkezi inşa edilmesi konusunda 18.09.2015 tarihinde anlaşmıştır. Tarafların anlaşmasına göre, inşaat sözleşmesinin kurulmasından itibaren 12 ay içinde tamamlanacaktır. Bu süre içinde inşaatın tamamlanmaması hâlinde, (M) geçen her bir gün için 1.000 TL ödemeyi kabul etmiştir.

(M) ile inşaat sözleşmesi yapan (A), (F) fuarcılık şirketi ile 20- 27.09.2016 tarihleri arasında inşa edilecek iş merkezinde 75.000 TL kira bedeli karşılığında bir giyim fuarı düzenlenmesi konusunda anlaşmıştır.

Inşaatın devamı sırasında (M), inşaatta kullanmak üzere 1 ton inşaat demirini (Z)'den 50.000 TL'ye satın almıştır. (M) ve (Z) sözleşmede bu iki hususun dışında başka hiçbir konuyu düzenlememişlerdir.

Sorular

1. İş merkezinin inşaatının zamanında tamamlanmaması hâlinde, geçen her bir gün için 1.000 TL ödeneceği konusunda tarafların yaptıkları anlaşmanın hukukî niteliği nedir? Bu durumda, (A)'nın kararlaştırılan miktardan daha fazla talepte bulunması mümkün müdür? Mümkünse nasıl?

Söz konusu düzenlemenin hukukî niteliği cezaî şarttır. Olayda ifa zamanına aykırılık hâline ilişkin ifa ile birlikte istenebilen bir cezaî şart vardır. (A)'nın kararlaştırılan miktardan daha fazla talepte bulunması, cezaî şart ile karşılanamayan zararının bulunmasına bağlıdır. Bu durumda (A) hem cezaî şart ile karşılanamayan zararının varlığını ve miktarını ispatlayacak, hem de (M)'nin kusurlu olarak borca aykırı davrandığını ispat ile yükümlü olacaktır.

2. Başka bir sözleşme çerçevesinde (M)'den 500.000 TL alacağı bulunan (A)'nın 2.500.000 TL ödeme borcunun ifasında yararlanabileceği bir hukukî imkân var mıdır? Şartları ile belirtiniz. Bu hukukî imkâna başvurmadan önce (M)'nin (A)'dan olan alacağını (F)'ye devretmesinin hukukî etkisi nedir?

(A)'nın borcun ifasında yararlanabileceği imkân takastır. Birbirlerine karşı aynı cinsten alacaklı olan kişilerden her biri alacağının ifası istenebilir ve borcu da ifa edilebilir ise tek taraflı bir beyanla ile bu karşılıklı alacakları azı oranında sona erdirebilirler.

Alacağın devri hâlinde takasın karşılıklılık şartı ortadan kalkar. Ancak TBK. m. 188/ II'ye göre; borçlu devri öğrendiği anda muaccel olmayan alacağını devredilen alaktan önce veya onunla aynı anda muaccel olması koşuluyla borcu ile takas edebilir. Buna göre (A)'nın alacağının (M)'ye olan borcundan önce veya onunla aynı anda muaccel olması şartıyla devirden sonra da takas edebilecektir.

3. (M) ile (Z)'nin inşaat demiri satışına ilişkin kurdukları sözleşmeden doğan borçların ifa yeri ve ifa zamanları nedir?

(M) ile (Z) arasındaki sözleşmeden iki borç doğmaktadır; 1 ton inşaat demiri teslim borcu ve 50.000 TL ödeme borcu. Olayda yalnız belirli yerde ifası zorunlu bir borç olmadığı ve her iki borcun ifa yerine ilişkin de taraflar arasında bir anlaşma yeri yapılmadığı için ifa yeri TBK. m. 89'a göre belirlenecektir. Buna göre; bir para borcu olan (M)'nin 50.000 TL ödeme borcu, alacaklı (Z)'nin ödeme zamanındaki yerleşim yerinde ifa edilecektir. 1 ton inşaat demiri teslim etme borcu, bir cins borcudur. Cins borcunun olduğu bu durumda borcun doğumu anındaki (sözleşmenin kurulduğu andaki) borçlu (Z)'nin yerleşim yerinde ifası gerekecektir.

Taraflar sözleşmeden doğan borçların ifa zamanına ilişkin hiçbir düzenleme yapmamıştır. Bu durumda ifa zamanı kanuna göre belirlenecektir. TBK. m. 90'a göre hukukî ilişkinin özelliğinden aksi anlaşılmadıkça her borç doğumu anında muaccel olacaktır. Buna göre de, sözleşmenin kurulmasıyla birlikte bu borçların ifası istenebilecektir.

4. Z'nin inşaat demirlerini teslimden kaçınması hangi şartlarla hangi hukukî sonucu doğurur? Bu sırada fiyatların düşmesi neticesinde 1 ton inşaat demirini 40.000 TL'ye satın almanın mümkün hâle gelmesi karşısında (M)'nin ne şekilde hareket etmesinin yerinde olacağını belirtiniz.

Muaccel borcun borçlusu alacaklının ihtarı ile borçlu temerrüdüne düşecektir. Olayda muaccel, ifası mümkün ve alacaklının ifayı kabule hazır olduğu bir borç vardır. (M)'nin ihtarı ile borçlu (Z) borçlu temerrüdüne düşecektir. İnşaat demirlerinin fiyatının düşmesi karşısında alacaklının başvurmasının yerinde olacağı imkân sözleşmeden dönme ve olumsuz zararının tazminidir. Taraflar arasında karşılıklı bir sözleşme olduğundan, alacaklı (M)'nin uygun süre (mehil) vermesi şartıyla bu yola başvurması mümkündür. Böylelikle sözleşmeden doğan karşılıklı borçlar sona erecek, buna bağlı olarak artık tonu 40.000 TL olan inşaat demirine (M) 50.000 TL ödemekten kurtulacak ve ayrıca (M) sözleşmenin hüküm ifade edeceğine duyduğu güvenin boşa çıkması nedeniyle uğradığı zararın tazminini talep edebilecektir.

5. İş merkezinin öngörülen süreden 1 ay sonra tamamlanmasının (A) ile (F) arasında imzalanan sözleşmeye etkisi nedir?

İş merkezinin öngörülen süreden 1 ay sonra tamamlanması, (A) ile (F) arasındaki kira sözleşmesinden doğan kiraya verenin kullandırma borcunun ifasının imkânsızlaşması neticesini doğurur. Burada iş merkezinin belirlenen sürede kullanım için teslim edilmesi (A)'nın sorumluluğunda olduğu için borçlunun sorumlu olduğu ifa imkânsızlığı mevcuttur. Bu ifa imkânsızlığı karşısında sözleşmeden doğan karşılıklı borçlar sona erer. Ancak (F) ifa imkânsızlığı nedeniyle uğradığı olumlu zararın tazminini (A)'dan talep edebilecektir.

6. İş merkezinin inşaatı sırasında (M)'nin işçileri (H) ve (K) ellerindeki kalası bir anlık dikkatsizlikleri sonucu düşürmüşler ve yoldan geçmekte olan (Y)'nin yaralanmasına sebebiyet vermişlerdir.

a. (Y)'nin yaralanmasından kimler, hangi hukukî sebeple sorumludurlar?

Ellerindeki kalası dikkatsizlikleri neticesinde düşüren (H) ve (K), fiilleri neticesinde (Y)'nin vücut bütünlüğü üzerindeki mutlak hakkını ihlâl etmişle ve dolayısıyla da hukuka aykırı davranmışlardır. Bu nedenle (Y)'nin zarara uğraması karşısında, kusurlu olan (H) ve (K) haksız fiillerinden sorumludurlar (TBK. m. 49). (M) ile (H) ve (K) arasında istihdam ilişkisi söz konusudur. Adam çalıştıran konumunda bulunan (M), çalışanlarının kendilerine verilen işin yapılması sırasında başkalarına verdikleri zararlardan kusur aranmaksızın sorumlu bulunmaktadır (TBK. m. 66). Ancak adam çalıştıran çalışanı seçerken, işiyle ilgili talimat verirken, gözetim ve denetimde bulunurken zararın doğmasını engellemek için gereken özeni gösterdiğini ve işletmenin çalışma düzeninin zararın doğumunu engellemeye elverişli olduğunu ispatlayarak ya da gerekli özeni gösterseydi dahi yine zararın doğacağını ispatlayarak sorumluluktan kurtulabilir.

b. (Y)'ye karşı sorumlu olan kişilerden birinin (Y)'ye tazminat ödemesi hâlinde, bu kişi diğer sorumlulara karşı herhangi bir talepte bulunabilir mi?

Bir zarara birden çok kişinin birlikte sebep olması veya birden çok kişinin aynı zarardan çeşitli sebeplerle sorumlu olmaları hâlinde, bunlar hakkında müteselsil sorumluluğa ilişkin esaslar uygulanır (TBK. m. 61). Somut olayda (H) ve (K) haksız fiil

sorumluluğu bakımından bir zarara birlikte sebebiyet vermişlerdir. Bunlarla (M) açısından ise aynı zarardan birden çok kişinin çeşitli sebeplerle ((H) ve (K) bakımından kusura dayanan haksız fiil sorumluluğu; (M) açısından kusursuz sorumluluk türlerinden adam çalıştırmanın sorumluluğu) sorumlu olmaları hâli söz konusudur. Bu müteselsil sorumluların her biri zararın tamamından sorumludur.

İç ilişkide tazminatın tamamını veya bir kısmını ödeyen müteselsil sorumlunun diğerlerine rücu edip edemeyeceği, edebileceksa hangi miktarda rücu edebileceğinin belirlenmesi hâkimin takdirine bırakılmıştır (TBK. m. 62/ I). Buna göre hâkim somut olaydaki tüm durum ve koşulları, özellikle de sorumlulardan her birine yüklenebilecek kusur ağırlığı ile yarattıkları tehlikenin yoğunluğunu göz önünde tutarak, buna karar verecektir. Hâkim ayrıca TBK. m. 66/ son uyarınca adam çalıştırmanın ödediği tazminat için, zarar veren çalışana, ancak onun bizzat sorumlu olduğu ölçüde rücu hakkına sahip olduğunu dikkate alacaktır.

c. (Y)'nin tedavisi sırasında doktor (D), (Y)'ye yanlış bir iğne vurmuş, bu iğnenin sebebiyet verdiği zehirlenme sonucu (Y) hayatını kaybetmiş olsaydı; bu durum yukarıda (a)'da tespit edilen kişilerin sorumluluğunu ne şekilde etkilerdi? Belirtiniz.

(Y), doktor (D)'nin yaptığı yanlış iğne neticesinde ölmüştür. Bununla beraber (H) ve (K)'nın fiilleri ile (Y)'nin ölümü arasında mantıkî illiyet bağı bulunmaktadır. Zira, (Y) yaralanmasaydı, doktor (D)'ye tedavi olmayacak ve ölümüne yol açan iğne vurulmayacaktı. Fakat neticede yanlış iğnenin vurulması ölüm sonucunun meydana gelmesinde yoğun derecede etkilidir. Bu nedenle (D)'nin eylemi (H) ve (K)'nın eylemi ile ölüm arasındaki mantıkî illiyet bağını keser ve böylelikle ölüm neticesinden sorumlu olmalarını engeller.